

Rugsėjo platybėse išsiliejęs ilgesys

Vasara galop, darbeliai – galvop...
Aloyzo Janušio nuotrauka

Kun. Justas Jasėnas

Prabėgo keleri metai, kai baigiau Panevėžio Gimnaziją. Baigėsi vienas šviesaus, kūrybingo, viltingo, jaunatviško ir nerūpestingo gyvenimo etapas. Kartu jo užbaigia atvėrė kelią kitam ir kitokiam naujumui: studijoms, unikaliam ir drąsiam žingsniui į priekį, brandžiam susitikimui su žmonėmis. Kai pajuntu artėjančio rugsėjo dvelksmą, vis sukirba kažkur giliai širdyje. Truputį skauda. Nenusakomas Gimnazijos ilgesys, troškimas susitikti tuos, su kuriais tiesiog būta, dalintasi, verкта. Vis maži tikrumo prisiminimai, klasės bičiulių keliai, išsidraikę, išsitiesę kažkur į tolj. Kur jie visi dabar, kai jaučiu rugsėjį šnekant?

Dabar jau viskas kitaip. Palieku praeitį, bandau nesigraudenti. Viskas savo laiku. Reikia priprasti būti kitaip. Savaip. Taip, kaip jaučia širdis. Tikroviškai. Tą pačią sekundę. Prisiūsiu prie to, kas kelė dvasią, kas skatino eiti pirmyn. Nėra lengva atsiriboti, atmesti, nusisukti. To nereikia daryti. Viskas savasčiai, savam keliui, savam žvilgsniui. Nejmanoma išmesti savęs kaip šiaudo. Širdis neleidžia.

Aną dieną pažadino mane vaikai, ankstų rytą tekini bėgę į mokyklą pro mano namų langus. Ilgai iš miegų pakirdęs žiūrėjau į tolstantį juoką ir kuprines. Jie skubėjo pasitikti mokytojų ir tos naujos pradžios šventės. Aš irgi taip kadaise skubėdavau.

Lankydamasis viename Žemaitijos miestelyje regėjau vaikus. Nusiminusius, su apspurusiais drabužėliais. Pardavinėjo obuolius. Nepirkau. Gaila. Niekada jų nebesusitiksiu. Kažin, kaip jiems tas rugsėjis?

Kokie netvirtai pirmieji žingsniai, pažintis su elementoriumi. Bet kiek džiaugsmo vėliau, kai jau lengvėliau pasiseka žodį perskaityti, kažką užrašyti netvirtomis ir kreivomis raidelėmis. Ir koks svarbus tas mokantysis. Kad jis tik nuolat būtų šalia, nuolat lydėtų tą trapumą. Man toks brangus pirmasis sąsiuvinis, sklindinas kreivų raidelių, žodžių, sakinių. Mama užrašydavo, o aš stengdavausi perrašyti, perskaityti. Kiek ten prakaito, pastangų, troškimų. Kažkur prapuolė tas sąsiuvinis. Dabar taip gaila. Ir nieko, rodos, brangesnio nebuvo. Tik jis, mėlynu rašalu primargintas.

Ilgą laiką vienoje kaimo mokykloje dirbęs mokytojas po paskutiniojo rugsėjo taip daugiau ir nebeapsilankė savo mokykloje. Rašė prisiminimus, bet nebeatvyko. Gal jam skaudėjo? Jis savo auklėtinius tebeįsivaizdavo tokius, kokius paliko prieš keletą dešimtmečių. Ir vis klausimas: „O kur jis dabar?“, „Kažin kaip gyvena toji geltonkasė malūnininko dukra?“ Amžina kelionė. Taip į gyvenimą išleistos kelios kartos. Ir daugiau su jais niekada nebesusitikta. Bet vis rūpestis žmogumi, vis prisiminimas, vis tas pats ilgesingasis troškimas sužinoti. Jis jau nebus išpildytas.

Rugsėjo platybėse išsilieja ilgesys. Šventas mokyklos laikas, pažymėtas, paženklinatas. Neištrinamas mokytojo pavyzdys, gyvenimą įžiebęs padrąsinimo žodis. Kažin kaip tiems, tądien Žemaitijoje sutiktiems vaikams? Kažin kaip tiems mokiniams, aną rytą pro mano langus bėgusiems į mokyklą? Sulaukęs ryto išeisiu bėgančių vaikų susitikti. Ilgesys širdyje kalba. Paklausiu.

Kodėl jaunieji išeiviai turėtų grįžti į Lietuvą?

Gegužės 18 d. premjeras A. Kubilius Anykščių savivaldybėje, spaudos konferencijoje.
Tautvydo Kontrimavičiaus nuotrauka

Į PA korespondento klausimą, kodėl į užsienį emigravęs jaunimas turėtų grįžti į Lietuvą, Lietuvos Respublikos Ministras pirmininkas Andrius Kubilius atsakė:

- Mano įsitikinimu, Lietuvoje, kaip ir kitoje Rytų Europos šalyse, yra daugiau erdvės ir galimybių kurti savo asmeninę perspektyvą nei senosiose Europos Sąjungos šalyse. Nes: mūsų ekonomika dinamiškesnė, ne toks akivaizdus susisluoksniavimas, kas turtingas, o kas ne, taigi erdvės veiklai, ieškojimams, saviraiškai, pilietinei iniciatyvai - pakankamai. Jaunieji išeiviai iš Lietuvos, pasimokę užsienyje, praplėtę akiratį, pramokę kalbų, užmezgę naudingų ryšių, itin naudingi ir reikalingi Lietuvai. Štai vienas mano patarėjų finansų ir ekonomikos klausimais - Didžiosios Britanijos investicijų banke "Barclays Capital" dirbęs Mykolas Majauskas. Vien šis pavyzdys rodo, kad išvykimas iš Lietuvos dar nereikia vadinamojo "protų nutekėjimo", bet gali atnešti naudos gimtinei. Manau, jog tūkstančiai jaunųjų išeivių pamažu įsitikins senolių išmintimi, jog niekur nėra geriau, kaip namie.

Dar vienas paminklas sentėviams

Rugpjūčio 23-oji buvo lietinga, niūroka, bet žmonės, jauni ir seni, to tarsi neįjautė. Jie turėjo į ką žiūrėti, kuo džiaugtis. Jau nuo kelio, bėgančio iš Anykščių į Troškū-

Diena prieš paminklo atidarymą: komanda, apleistą, pamirštą Bareišių kaimo kalnelį pavertusi akį traukiančiu objektu.

Rūtos Malikėnaitės nuotrauka

nus, dešinėje pusėje dabar matyti 7 metrų aukščio ažuolo paminklas. Tai jau penktas pagarbos ir atminimo ženklas gretimų kaimų gyventojams. Prieš tai buvo Penagalys, Kiaušagalys, Karčiai, Nepriklausomybės kovų savanoriai, dabar - Bareišių kaimo kapinaitėse palaidoti žmonės. Išsisas senkapių vėrinys, išvaduotas ne tik iš krūmų ir piktžolių, bet ir išgelbėtas iš užmaršties. Regis, greitai jis taps nuolat lankomas turistų, rajono svečių.

Įspūdingą stogastulpį, kaip ir ankstesnius, savo asmenine iniciatyva bei lėšomis pastatė šio krašto vaikas, Kijeve gyvenantis leidėjas Virginijus Strolia. Išdrožė Niūronyse, Arklio muziejuje dirbantis tautodailininkas Valentas Survila. Pašventinę naująjį paminklą, prasmingą, dvasingą kalbą susirinkusiesiems pasakė Troškūnų parapijos klebonas Saulius Filipavičius, gražiu, tauriu darbu finansinio sunkmečio laikotarpy pasidžiaugė Anykščių meras Sigutis Obelevičius, Žurnalistų sąjungos pirmininko pavaduotojas, "Žinių" radijo redaktorius Audrys Antanaitis. O poetas, Pasaulio anykštėnų bendrijos sekretorius Rimantas Vanagas perskaitė specialiai Bareišiams ką tik sukurtą eilėraštį. Nuskambejo "Lietuva brangi..."

Ir buvo šviesu, gera!

PA inf.

Gimnazijoj prie Anykštos

Sveikiname profesorių, hab.dr. Algirdą Eduardą Čižą su garbingu jubiliejumi! (Beje, jis yra ir PAB Vilniaus sambūrio aktyvus dalyvis, "Pasaulio anykštėno" finansinis rėmėjas). Skaitytojų dėmesiui siūlome žiupsnelį A. E. Čižo prisiminimų, išspausdintų ką tik Vilniaus Gedimino Technikos universiteto išleistoje knygoje "Algirdas Eduardas Čižas" (serija "Habilituoti daktarai").

Paskutiniaisiais tarpukario metais Anykščių vidurinė mokykla ėmė augti iš keturmetės progimnazijos į visavertę gimnaziją (...). Jau penktajame ir šeštajame skyriuje mokytojų turėjome ne vieną, o net keturis: skirtingų dalykų mus mokė Pranas Šulga, Kazys Bulotas, Sofija Laskauskienė ir Jonas Mačeika (pastarieji du 1941 m. pavasarį buvo ištremti).

Būdami 1940-1941 m. šeštame skyriuje, girdėdavome, kokių nuostabių gėrybių atnešanti naujoji santvarka (antai kinas vaikams būsiąs nemokamas).

Matyt, už neblogą mokymąsi man ir keliems kitiems mokiniams buvo skirtos keleto litų vertės premijos. Galėjome pasirinkti, kokios dovanos norėtume. Pamenu, aš pageidavau slidžių, bet jų kaina viršijo skirtą sumą, tai gavau apystorę knygą - P. Sinkūno "SSSR geografiją".

(...) Per trejus vokiečių okupacijos metus daugelis mokytojų nebuvo profesionalūs pedagogai, kai kurie dėl okupacinio netikrumo buvo pasitraukę į Anykščius (į provinciją) iš Kauno. Užtat kokia stipri buvo iš tokių atvykėlių susiformavusi Anykščių krepšinio komanda "Puntukas"!

Jurgis Karposas per kūno kultūros pamokas mokė mus ir etiketo, ir kariškų bei patri-

otinių dainų. Išveda, būdavo, bemiukų klasę į užstytus apylinkių kalnelius, sukomanduoja "Dainą!". Jeigu dainos nepasigirsta, duoda komandą „Bėgte!“ (per pusnynus). Matyt, ir tai lėmė mūsų klasės dainingumą (kiekvieną pertrauką klasė, sustojusi mokyklos kieme ar koridoriuje, dainuodavo. Dabar, susitikę po dešimčių metų, irgi neapsieiname be dainos). Kartą mokytojas Alfonsas Bielinis pasiūlė kiekvienam mūsų surašyti, kokias dainas mokame. Pamenu, įstengiau sudaryti 80 mano mokėtų dainų sąrašą ir... buvau beveik paskutinis klasėje, nes kai kurie draugai mokėjo po kelis šimtus dainų.

J. Karosas dėstė mums ir fiziką. Balandžio 1-ąją klasė sutarė iškrėsti mokytojui pokštą – prieš jam ateinant į klasę, visi pasislėpėme po suolais. Mokytojas kantriai palaukė, kol išlįsime, ir paskelbė Fizikos „ex-temporale“ (nenumatytas, netikėtas kontrolinis rašto darbas). Mokytojas atmetė mūsų spėliones, kad galbūt jis melagių dienos proga pokštaujas, liepė lapeliuose parašyti tikrinamosios temos pavadinimą („Boilio-Marijoto dėsnis“ (žinojo jis, ko mes nesuprantame ir nemokame!). Po kelių minučių mūsų vargą nutraukė

Tęsinys 6 psl.

Rimantas Vanagas

Bareišiai

Lietuva niekada nebuvo tuščias molio ašotis.

Vandenys, akmenys, miškų dievai ir ugniažolė visuomet vaikščiojo

mūsų gyslomis,

patyliukais šventindami

mūsų žodžius ir žingsnius.

Moreninis gūbrys Bareišiuose šnabžda mums

ne tik apie ledynmetį,

bet ir apie protėvių kaktas,

namų slenksčius.

Šventumas ateina iš kaulų

švilpynių, iš medžio šerdies,

iš amžino priesako,

kad privalome čia gyventi.

Ar girdite: skambaliukai

sukasi, dzinguliuoja, čia pat, ore,

susijungdami į simfoniją.

O kelias visai paprastas:

kur bebūtume,

privalome palikti bent jau šukes,

kad vėlės bet kada

turėtų iš ko atsigerti.

Anykštėnų pažintis su... anykštėnais

Miesto šventės metu, liepos 27 dieną, Pasaulio anykštėnų bendrijos valdybos ir PAB Anykščių kolegijos nariai Kultūros centre susitiko su anykštėnu iš Kanados prelatu Jonu Staškevičiumi ir Vytauto Didžiojo universiteto profesoriumi Algirdu Avižieniu. Be minėtų svečių, žodį tarė PAB valdybos pirmininkas prof. Antanas Tyla, Seimo narys Vytautas Galvonas, Nepriklausomybės Akto signatarė Irena Andrukaitienė ir kt. Susitikimui skirtas laikas prabėgo kur kas greičiau, nei buvo tikėtasi...

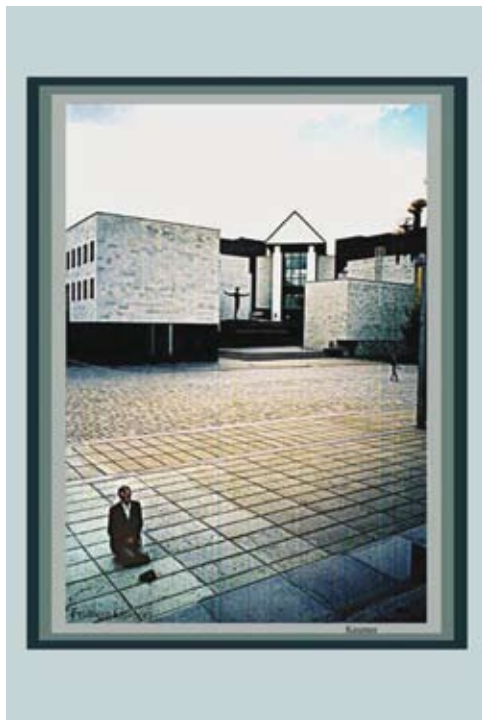
PA inf.

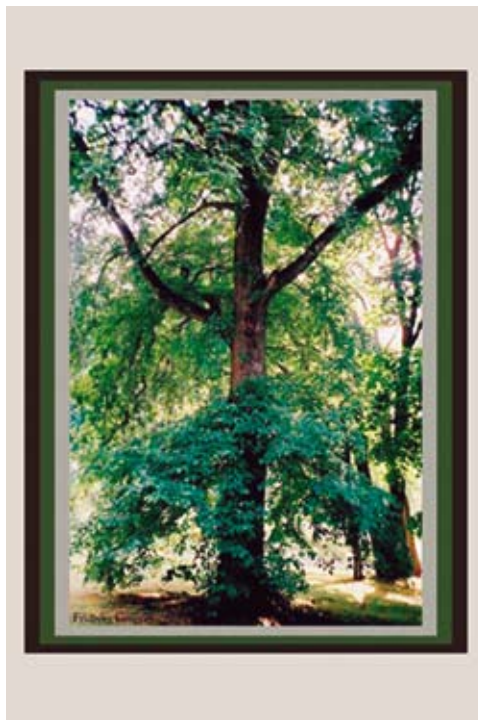
Prelatas Jonas Staškevičius pasidžiaugė anykštėnų susibūrimu ir noriai papasakojo apie Kanados lietuvių bei savo parapijos rūpesčius.

Tautvydo Kontrimavičiaus nuotrauka

Gregory Fridberg: „Lietuva - mano pirmoji meilė“

Kauno prisiminimas.

Medis prie Druskininkų.

Rugsėjo 8 d. 17 val. Anykščių L. ir S. Didžiulių viešoji biblioteka bei Pasaulio anykštėnų bendrija kviečia į bibliotekos salėje Lietuvoje besisvečiuojančio Izraelio fotomenininko Gregory Fridberg kūrybos parodą „Lietuva – mano pirmoji meilė, Izraelis – mano gyvenimas“. Prieš tai ši paroda buvo rodoma Ukmergės viešjoje bibliotekoje, Teatro, kino ir muzikos muziejuje Vilniuje, ten vykusio tarptautinio litvakų kongreso dalyviams.

Mūsų skaitytojams tikriausiai bus įdomu sužinoti ir tai, kad Gregory jau antri metai įdėmiai skaito „Pasaulio anykštėną“ ir jau ne sykį lankėsi Anykščiuose. Nematome tikslo atpasakoti fotoparodos turinio, nuotraukų, panašių į paveikslus – ateikite, patys pamatysite, kas šio stebėtinai taisyklingai lietuviškai kalbančio izraeliečio aky bei širdy...

Gregory (bičiuliai jį vadina Griša) gimė Altajaus krašte, kaimelyje prie Barnaūlo – šitos vietovės gerai žinomos lietuviams tremtiniam. Prasidėjus karui, tėvai patys pasitraukė iš Lietuvos, įsikūrė Sibire, kur 1943 metais ir išvydo pasaulį būsimasis fotomenininkas. Po karo šeima sugrįžo į Kauną, apsigyveno senamiestyje, netoli M.K.Čiurlionio dailės

Gregory Fridberg Anykščiuose lankosi ne pirmą kartą.

muziejaus, ir Gregory kelis kartus per savaitę atbėgdavo čia pasigrožėti meno kūriniais. O dar po keliolikos metų, tapęs diplomuotu fotografu, pats ėmė dirbti šiame muziejuje.

1980 metais G.Fridberg paliko Lietuvą ir su šeima išvyko į Izraelį. Vyresnysis sūnus Šimonas dabar - rabinas, o jaunėlis Dani, įgijęs psichologo diplomą, skaito paskaitas Tel Avivo universitete ir studijuoja doktorantūroje. Pasakodamas apie savo šeimą, Gregory didžiuojasi kiekvienu jos nariu. Jo mama Mina, gimusi Eržvilke, mokėjo aštuonias kalbas, tėvas Icchakas, kilęs iš Papilės, buvo Šiaulių futbolo komandos kapitonas. Žmonos tėvas Jakovas Geleris, studijavęs Prancūzijoje, dirbo inžinierium Belgijoje, laisvai kalbėjo vokiečių, prancūzų, anglų, lietuvių kalbomis. Savo žmoną Lidiją, vaikų gydytoją, Gregory vadina angelu. Jai dėkoja ir už glaudžius ryšius su Ukmerge, Šventąja. (Šventoji žemė, Šventosios upė - kaip tai artima!). Mat, kadaise Lidija studijavo mediciną kartu su ukmergiškiu gydytoju Algimantu Vilimu (žinomo TV prodiuserio Jono Vilimo tėvu). Ryšiai nutrūko ir Fridbergams išvykus į Izraelį...

O štai ką papasakojo pats Gregory: „Gyvenu ne Paryžiuje, ne Niujorke ir ne Jeruzalėje. Aukštesnės jėgos atvedė mane į Izraelį, kur jau tris dešimtmečius gyvenu Aukštajame Nacerete (Nacrat Ilit). Prieš tai gyvenau ir dirbau Lietuvoje. 1962-1965 m. studijavau Vilniuje fotografijos meną, baigęs įsigijau profesionalaus fotografo diplomą.

Izraelyje buvau kelių laikraščių ir žurnalų bendradarbis. Dirbau Tel Avivo dailininkų sąjungoje ir seniausiame Izraelio muziejuje „Miškan le omanut“, „Ein Harod“ kibuce.

Kiek atmenu, visada piešiau, fotografavau, kartais netgi bandžiau išlieti savo mintis ir jausmus žodžiais. Pasaulis, kurį taip puikiai pažinau, beveik nebeegzistuoja. Bet mano pastangos išsaugoti jo garsus, jo atmosferą atkuria jį atmintį. Visose meno formose ieškau ne tik išorinio grožio ir minties didybės, bet ir humaniškumo, gėrio ir meilės.

Pastaruju metu man neduoda ramybės klausimas, ką paliekame ateinančioms kartoms – vaikams, anūkams, jaunesniems kolegoms? Ar jie supras ir brangins tą dvasinį, etinį palikimą, kurį mes paveldėjome iš anksčiau kartų ir stengėmės puoselėti?“

PA inf.

Palangos tiltas po audros 1968 m.

Ilgesingas Nevėžos ežero pakrantės aidas

Tautvydas Kontrimavičius

„Lietuvą valdant rusų carui Mikalojui II, 1909 m. sausio 12 d. Nagurkiškių kaime, Anykščių valsčiuje, Vilkmergės apskrityje gimė Antanui Vincento sūnui ir Anastazijai Sūkytei Stroliams kūdikis berniukas, kuris buvo pakrikštytas Skiemonių parapijos R. Katalikų bažnyčioje vardu Vincentas“, – taip apie savo kilmę rašė Vincas Strolis.

Tikras anykštėnas, XX a. vidurio emigrantas, pasitiko senatvę Jungtinėse Amerikos Valstijose. Tuo metu, 1980-aisiais, būdamas silpnos širdies, jis nebeturėjo jokių vilčių dar nors kartą pamatyti savo gimtinę. Tačiau iki paskutinės dienos gyveno nostalgikais jos prisiminimais ir neišsekusiu ilgesiu, kuris paskatino avantiūrai – išleisti pirmąją ir paskutinę knygą, viso gyvenimo kūrybos rinktinę.

Likus vos keliems mėnesiams iki mirties ir tarsi ją nujausdamas, V. Strolis pasidavė rašytojų Monikos ir Vincento Liulevičių įkalbinėjimams, surinko per vargą išsaugotus visą gyvenimą rašytus eilėraščius – tik mažą išlikusią savo kūrybos dalelę – ir išleido juos kuklia vos daugiau nei 100 puslapių knygele simboliniu pavadinimu „Klajūno dalia“, pasirašydamas literatūrinio Vinco Nekės slapyvardžiu ir taip įamžindamas pro gimtinės laukus tekantį Nekės (Nevėžėlės) upelį.

JAV lietuvių spaudoje šie eilėraščiai ir netrukus miręs jų autorius buvo palydėti recenzijomis su neslepia susižavėjimo gaida – eiliavimo spragas su kaupu atpirko jausmo nuoširdumas ir prigimties iškalbingumas.

Taip į literatūros pasaulį ir į kūrybos istoriją nedrąsiai įžengė dar vienas anykštėnas. Savo gimtinėje V. Strolis neprisimintas net ir jo 100-mečio sukakties proga. Tačiau

NEKĖ

Nutirpo ledai jau nuo veido Nekės,
Ir vėl ji saulutės laisva spinduliams,
Ir vėl pro šlaitus ir žolynus tekės,
Vėl tars ji pavasario džiaugsmo garsams.

Platus ir galingas Nevėža esi,
Iš valsčių trijų tu sugaudai aidus,
Tu kalnus Aukštaičių neri gėlmėse,
Ir tyliai liūliuojai nendrynus žalius.

Kas audrai užėjus išplaukti išdrįs
Ant tavo gauruotų melsvųjų bangų,
Tą baltos žuvėdros saldžiai užmigdys
Šydu apdraikytą lelijų baltų.

Nevėža! Tavųjų tamsių vandenų
Nekė niekuomet juk išsemt negalės —
Užteks jai čiurlenti ramiai, pamažu,
Per amžius vienodai, nekeičiant tekmės.

Ir plaukia, sruvena tamsioji Nekė
Priglaudus šešėlius kalnų prie širdies,
Ją lydi į tolius lakštutės giesmė
Ir dainos sesučių laisvosios šalies.

Kaip tunelis skrodžia ji krūmus, girias,
Žalių apynėlių spurgais papuošta —
Sugaudžiusi vakaro juodo maldas,
Pati gi tik meldžias su ryto aušra.

Vincas Nekė

visai neseniai žinia apie šį savo giminaitį pasidalijo Nagurkiškių Strolių giminės genealogiją kaupiantis ir internete ją populiarinantis 41 metų kaunietis Regimantas Strolys – Vinco Strolio brolio anūkas.

To paties Strolių giminės kamieno šakos – ir žinoma švietimo specialistė Stanislava Strolaitė bei jos brolis Lietuvos pasieniečių mokymams vadovaujantis Vytautas Strolia, ir buvęs „Šviesos“ leidyklos vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas Juozas Vytautas Strolia bei jo sūnus, į senelių kraštą Anykščius grįžęs inžinierius šilumininkas Gintaras Strolia.

Kol yra autentiškas ir dar negirdėtas žodis, niekas geriau už jį apie kūrėją nepasakos. Tad siūlome susipažinti su paties V. Strolio 1980-ųjų pavasarį rašytos autobiografijos ir prisiminimų apie gimtinę fragmentais.

Esu gimęs Nagurkiškių kaime, kurio pietinį lauką plovė Nevėžos ežero bangos. Nepriklausomos Lietuvos laikais tas ežeras jungė tris valsčius: šiaurėje Anykščių, rytuose ir pietuose Skiemonių ir vakaruose Kurklių (Ukmergės apskritis). Ten augau iki 14 metų amžiaus.

Pirmoji mokykla buvo prie motinos ratalio. Lietuviškai skaityti jau mokėjau būdamas penkerių metų, o 1915 metų gegužės mėnesį ėjau 3 km. pas kaimo „učytelį“ mokintis rusiškai. Atėję vokiečiai mokslą nutraukė net gerai su rusišku alfabetu nesusipažinus. 1916 metų žiemą buvau priimtas mokintis į Anykščių pradžios mokyklos antrą skyrių be egzaminų, kaip gerai mokąs skaityti, neblogai rašyti ir šiek tiek skaičiuoti. Pradžios mokslas su antruoju skyriumi ir baigėsi. Tėvas nusprendė, kad aš ir metais vyresnis už mane brolis mokintumės privačiai ir laikytumėm egzaminus į Utenos „Saulės“ progimnazijos pirmąją klasę.

1917 metų vasarą mus nuvežė į Uteną. Rengėmės egzaminams pas mokytoją ir direktorių Praną Gineitį. Parvažiavę Visų Šventųjų atostogų į namus, abu susirgome tymais. Brolis persirgęs po kelių dienų išvažiavo vėl mokintis, o aš vos gyvas iš ligos išsikapsčiau tik tai vasario mėnesio antro pusėj ir į Uteną nebegrižau. Brolis taip pat egzaminų nelaikė.

1919 metų vasarą vėl mus abu tėvas nuvežė rengtis į gimnaziją, bet šį kartą jau į Panevėžį. Mus priėmė mokytojas Petras Balčiūnas. Rudenį abu išlaikėme egzaminus į pirmąją Panevėžio vyrų gimnazijos klasę. Tada direktorium buvo Juozas Balčikonis, o mūsų klasės vedėja-Sauklėtoja – rašytoja G. Petkevičaitė-Bitė. 1920 metų rudenį nuvykom mokintis į tuomet susitvarkiusią Ukmergės gimnaziją, nes Ukmergė mums buvo apie 30 km arčiau ir geresnis plentu susisiekimas. Tėvai turėjo pristatyti iš ūkio ne tikai maistą, bet ir malkas, todėl nuotolis daug ką reiškė.

1921 metų rudenį, tėvas, skirdamasis su broliu ir dviem seserim, jam priklausančios žemės dalį pardavė grįžusiam iš Amerikos kaimynui ir nusipirko 20 ha žemės

Vincą Strolį dar jauną kankino sunkios ligos...

iš Berėzinės dvaro, Baisogalos valsčiaus, Kėdainių apskrityje. 1923 metų pavasarį, pasistatęs laikinas trobas, persikėlė gyventi ir kurtis. Man ir broliui pabaigus keturias klases teko iš Ukmergės traukiniais tiesiai vykti į naują gyvenvietę. Dėl karo žlugus rusų ir vėliau vokiečių pinigams, tėvas liko bepinigis, todėl naujakurstė buvo labai sunki ir brolis, kaip fiziškai stipresnis, turėjo mokslą nutraukti, o mane leido toliau mokintis.

Dabar vėl teko grįžti į Panevėžį. Į vyrų gimnaziją nepriėmė, todėl pirmosios klasės draugų nebesutikau. Tame pačiame pastate buvo steigiamas 2-oji Panevėžio apskrities savivaldybės gimnazija, kuri veikė popietinėmis valandomis. Direktorius buvo tas pats, bet mokytojai kiti. Daugiausia į ją priėmė mokinius iš aplinkinių progimnazijų. Mokinomės kartu berniukai ir mergaitės, turėjome savo tarpe ir žydų. Vyresnėse klasėse dar buvo likučiai rusų realinės gimnazijos mokinių. Tuo metu direktorium buvo profesorius Jonas Yčas.

Nors kentėme naujakurio vargą, bet paramos iš niekur negavome. Kadangi turėjo tėvas 20 ha žemės, nuo mokesčio už mokslą neatleido, todėl baigęs penkias klases mokslą ir aš turėjau nutraukti. Aš tai labai pergyvenau ir gal dėl to susirgau. Gydytis nebuvo pinigų. Išsiprašiau, kad mane leistų vėl mokintis, tikėdamasis, kad gimnazijos gydytojas mane pagydys. Deja, iš to nieko neišėjo. Šiaip taip, mokindamasis su skolintais vadovėliais, baigiau šešias klases ir su gimnazija atsiveikinau be vilties į ją sugrįžti. Tą atsiveikinimą labai skaudžiai pergyvenau.

Visas mano literatūrinis išsimokslinimas yra gimnazija. Šeštoje klasėje būdamas dalyvavau kunigo Julijono Lindės-Dobilo vedamame literatūros ratelyje, kur buvo skaitomi ir nagrinėjami rašiniai. Dalyvavo abiejų gimnazijų ir mokytojų seminarijos

Atkelta iš 4 psl.

mokiniai. Be to, mėgau skaityti ir pasi-
naudojau gimnazijos turtinga biblioteka.
Mano tėvas dar prieš pirmąjį pasaulinį
karą prenumeravo laikraščius: „Lietuvos
ūkininką“, „Vienybę“, „Tėvynės sargą“,
pirko lietuviškus kalendorius ir ūkiškas
knygeles apie žemdirbystę. Buvo ir reli-
ginio turinio knygucių, kaip „Genovaitė“,
„Kantrioji Elena“ ir kitų. Labiausiai man
patiko anykštiečių: vyskupo A. Baranaus-
ko „Anykščių šilėlis“ ir J. Biliūno „Raštai“.

Tas ir paveikė, kad pamėgau eilėraščius
ir dainas ir pats mėginau rašyti. Pirmieji,
rašyti 1928 ir 1929 metais, yra dingę. Rašytus
po 1929 metų iki rusų okupacijos spaus-
dinau „Jaunosios kartos“ žurnale, bet pra-
džioje neturėjau rašomosios mašinėlės ir
ne visų pasilikau nuorašus, todėl dalis taip
pat dingo. Prieš iš Lietuvos išbėgant kny-
gas, rankraščius ir „Jaunosios kartos“ įrištus
komplektus padaviau saugoti seseriai. Dar
prieš kolūkių įvedimą, tėvą ir seserį iš ūkio
išmetė ir ji išsaugojo tikrai rankraščius,
kuriuos pavyko prieš dvejus metus gauti ir tai
įgalino išleisti šią knygą. Tai daryti ryžausi
ponų Liulevičių patariamais ir jų remiamais,
nes gyvenu Grand Rapids, kur lietuvių ma-
žai, lietuviškų knygų nespausdina, pats au-
tomobilio nevairuoju, todėl būčiau negalė-
jęs to reikalo sutvarkyti.

Knygos „Klajūno dalia“ pirmoj daly
„Po tėviškės dangum“ eilėraščiai yra rašyti
Lietuvoje, o kiti, gyvenant karo metu Če-
koslovakijoje ir po karo Bavarijoje, Weide-
no stovykloje. Tikrai keletas yra rašyti jau
Grand Rapids.

Mano savarankiškas darbas Lietuvo-
je buvo tarnyba valsčiaus savivaldybėje.
Nuo 1929 metų vasaros iki 1939 metų ba-
landžio mėnesio galo Baisogaloje, Kėdai-
nių apskrityje, kur buvo tėvo ūkis, po to,
iki pabėgimo, t. y. 1944 metų liepos 18,
Surviliškio valsčiuje. Penkis metus dirbau
raštininku ir dešimt metų sekretoriumi.
Bolševikmečio metu iš savivaldybės bu-
vau atleistas ir tris mėnesius dirbau buhal-
teriu Kėdainių apskrities švietimo skyriuje.
Gyvendamas Amerikoje dirbau paprastu
darbininku baldų fabrike.

Mano gyvenime turėjau žiaurių pergy-
venimų. 1943 metais gegužės mėnesio
11 dieną mirė gimdydama pirmą kūdikį
sesuo, o rudenį traukinys suvažinėjo svai-
nį. 1944 metų birželio 5 dieną partizanai
sušaudė motiną, brolių ir jo žmoną, o tėvą
sunkiai sužeidė. Liko našlaičiai brolio dvy-
nukai dviejų mėnesių vaikai. Vyresnysis
brolis, su kuriuo mokindamasis viename
suole sėdėjau, dešimt metų kentėjo Vor-
kutoje. Visa tai atsiliepia, ir eilėse yra daug
skausmo, liūdesio ir neviltingos. Pats nuo
1945 metų sergu, o ir jaunose dienose gy-
venau nuolatinėje džiovos grėsmėje.

Kol neišleidau knygos, neturėjau kriti-
kos ir nežinau savo darbo vertės. Su lite-
ratais bendraut neteko. Visą laiką gyvenau
arti liaudies ir rašau prastais žodžiais.

GIMTINIS KAIMAS

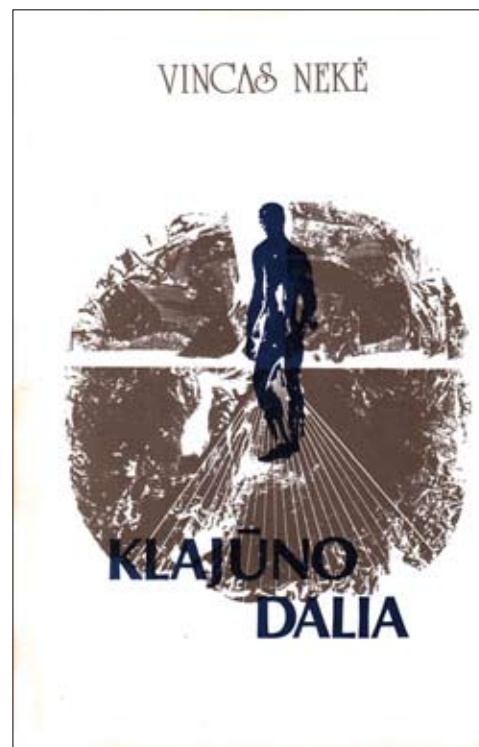
Nagurkiškių kaime buvo 18 ūkių ir 11
valakų žemės (valakas – 19,66 ha). Kai-
mo sodybos buvo sustatytos iš rytų vakarų

link. Pietinėje kaimo gatvės pusėje: senu-
kų Katinų, toliau Vitkūno (negyvenama),
Petro Vitkūno, Jono Vitkūno, Justino Če-
pėno, Petro Andriūno, Justinos Katinienės,
Jono Katino (Jankos), Kazio Sriubo, Velič-
kos; šiaurinėje: Motiejaus Čepėno, mano
senelio Vincento Strolis, Sriubienės, Jono
Katino (Daglio), Markausko, Simono Sriu-
bo, Antano Katino ir Jono Katino (Galinio).
Mažiausias plotas ūkis turėjo tikrai 1/6 va-
lako, o didžiausias Strolis 1,5 valako.

Nevėžos ežerą mes vadindavome savo
kaimo vardu. Jo pietvakarinis krantas
buvo labai aukštas, o kiti – nuolaidus. Du-
gnas buvo smėlio ir žvyro, todėl maudan-
tis nesidrumisdavo vanduo. Ežero plotas
apie 175 ha. Paežerių kaimo ir Antežerio
vienkiemio sodybos siekė ežero krantus,
o Palionių, Paluknių, Gabrelų ir Nagur-
kiškių kaimų sodybos buvo atokiau nuo
krantų. Didžiausias kaimas buvo Nagur-
kiškiai. Gabrelų kaime gyveno bajorai, o
Antežerio vienkiemis priklausė Kurklių
dvaro savininkui Mickevičiui ir gyveno
nuomininkas. To paties dvaro du valakai
žemės buvo ir Nagurkiškių kaime, kurią
nupirko Andriūnas ir mano senelis.

Nagurkiškių ir apylinkės laukai buvo
kalvoti. Nagurkiškių laukuose geros že-
mės buvo mažai: daugumoje raistai,
smėlynai ir žvyrynai. Geriausiai augdavo
žirniai, bulvės, rugiai ir avižos. Kviečius
galėjo sėti tikrai molynuose, kurių buvo
tikrai nedaug, todėl pagrindinis žmonių
maistas buvo ruginė duona, bulvės ir
žirniai, o gyvulių: avižų ir žirnių mišinys
ir bulvės. Miežiams sėti geresnės žemės
taip pat buvo nedaug. Gyvuliams gany-
klų kaimas taip pat neturėjo ir ganyda-
vo pūdyne, rugienose ir vasarojenose.
Kaimas turėjo atskiras pievas gale rytinio
ežero kranto tarp Paluknių ir Paežerių
laukų. Prie vandens su gyvuliais priėjimo
nebuvo. Kai kada gyvulius nuvarydavo
paganyti ežero krantais per Palonių ir La-
luknių žemes. Tos pievos buvo apaugu-
sios krūmais, žolė blogos rūšies ir priau-
gusi nendrių, todėl iš tų pievų ūkininkai
naudos neturėjo. Šieną veždavo aplinki-
niais keliais ir nuotolis buvo apie 3 km.
Sėjomaina buvo trilauke. Šiaurinio lauko
gale, kuris rubežiausiai su Gyvatynės ir
Sintautų vienkiemį laukais, buvo dveji
krūmai. Juos skyrė ariamos žemės tar-
pas. Siaurvakarių kertės krūmai ir kalnas
prie jų vadinosi Pagrinda, o kitas – Galai,
Juose, laukui pūdymuojant ir javus nu-
valius, taip pat ganydavo galvijus, o kitu
metu nujodavo paganyti arklius. Ganykla
buvo bloga, nes po krūmais žolė neaugo.
Mes juose uogaudavome. Rasdavome
žemuogių abiejuose, labai mažai avie-
čių. Pagrinda buvo keliolika krūmų laz-
dynų. Tuose krūmuose daugiausiai augo
alksniai ir eglės. Iš eglėlių darydavo botko-
čius ir grėbliakočius, taipogi naudodavo
mėšai rūkyti, o mes vaikai mėgdavome
pasausėlius deginti – mums patikdavo de-
gančiųjų spragėjimas.

Žymiausias kalvos buvo: dvi, per vidurį
susijungusios kalvos, Liuoliškiai, Egly-
nas, Pagrinda ir prie ežero – Kapų kalnas.
Nuo Pagrindos kalno matėsi Aluntos baž-
nyčios bokštai esą apie 15 km. Tikrai gerų
pievų, galima sakyti, nebuvo. Geriausias:

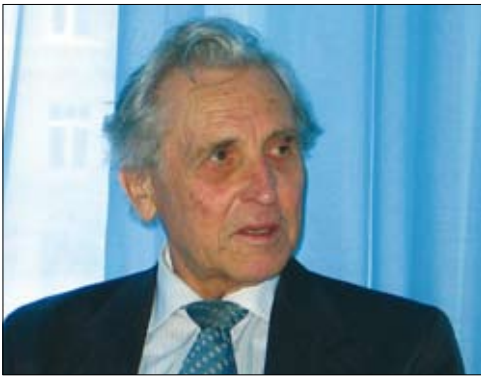
1980 m. išleisdamas eilėraščių knygą „Klajūno dalia“, V. Strolis pasirašė ją Nekės slapyvardžiu – ir taip įamžino senąjį Nevėžėlės vardą.

Žirgapievis, Teletnykavietė, Pirčiavietė ir
Bejaniškis. Kituose pievokšniuose tik pa-
kiniuose augdavo gera žolė, o viduryje
viksvos. Buvo keletas raistų. Tarp kaimo
sodybų ir ežero buvo pirmas raistas, kuris
jungėsi su antru raisteliu. Vakarinėj lau-
ko pusėj buvo Lydzvalkis, kuris kada tai
grioviu susisiekė su ežeru ir niekad ne-
išdžiūdavo. Šieną, viksvas turėjo išvilkti
į pakraščius džiovinimui. Tame raiste
perėdavo antys ir pempės. Pirmieji rai-
stai buvo mažiau kimsuoti, vasarą išdžiū-
davo, bet žolė buvo blogos rūšies ir jos
maža. Durpių klodas plonas ir jos blogos
rūšies, todėl niekas nemėgino kasti. Kai-
mas kurui žabus gamindavosi iš savų krū-
mų, o storas malkas turėjo pirkti iš dvarų
ir valdiškų miškų.

1907 metais kaimas dar priklausė Kur-
klių parapijai, o 1909 metais jau Skiemo-
nių. Burbiškio dvare sukurta parapija ir
bažnyčia buvo tikrai 4 km. Ji buvo įkur-
ta 1933 metais, dvaro centrą su rūmais
nupirkus iš JAV grįžusiam į Lietuvą kunigui
Zabielai. Bažnyčiai panaudota dvaro
rūmų centre buvusi koplyčia.

Kaimas buvo išskirstytas vienkiemiais
apie 1930 metus. Į ežerą per kaimą tekė-
jo tik du maži upeliukai – grioviai. Ežero
krantai buvo aukšti, dugnas kietas, švarus
nuo žolių, meldų, ajerų ir nendrių. Tikrai
pietvakarių pusėj gilesni ir be atabrado, o
visur kitur galėjai bristi tolokai nuo kraš-
to. Ežere nebuvo salų. Senovėje ežero
būta daug didesnio, nes tą rodė užaugan-
tis Luknos pievų krantas pietryčiuose, Pa-
lionų – rytuose ir Gabrelų vakaruose. Įte-
kėjo trys upeliai, kurių didžiausias Lukna,
o ištėkėjo vienas – mūsų vadintas Nekė
(žemėlapy žymimas Nevežėle), įtekąs į
Virintą prie Kurklių miestelio. Kapų kalne
iškasdavo žmonių kaulų, bet nežinojome
kieno ten kaulai buvo, nes jokios kapų
žymės nesimatė ir legendų apie tą kalną
neteko girdėti.

Gimnazijoj prie Anykštos

Tautvydo Kontrimavičiaus nuotrauka

Atkelta iš 2 psl.

naujas potvarkis: „Dabar einame į kūno kultūros pamoką!“ J.Karosas 1944 m. pasitraukė iš Lietuvos ir įsikūrė Kanadoje (buvo atvykęs į Pasaulio anykštėnų suvažiavimą).

Gimnazija buvo įsikūrusi senuosiuose pastatuose prie cerkvės. Pastatai turėjo savo neoficialius pavadinimus: Sostinė (su mokytojų kambariu), Vaikų darželis (matyt, ten būta pradžios mokyklos likučių), ir Kamčiatka (tolimiausia, prie pat siaurojo geležinkelio). Mūsų

antrojų bemiukų klasė buvo Kamčiatkoje. Prieš ilgąją pertrauką pravažiudavo traukinys į Uteną, bemiukai ėmėm dėti ant bėgių monetas, kurias traukinio ratai labai gražiai išplodavo. Ilgainiui imta bandyti, ar įveiks traukinys ir akmenuką. Geležinkelio sargas, tai pastebėjęs, nuėjo pas mokyklos direktorių. Stasys Stonkus, nepajėgęs iškvosti, kas buvo „diversijos“ iniciatoriai, atsisakė toliau šią klasę auklėti.

Vokiečių kalbos mokytojas Leonas Jovaiša (vėliau tapęs žymiu pedagogikos mokslų daktaru) buvo sutelkęs mokinių literatūrai būrelį, o mokyklos direktorius (ir istorijos mokytojas) Bronius Juška vadovavo bibliofilams (šio būrelio susitikimų metu būdavo aiškinamasi, ką reiškia mokinių skaitomose knygose aptikti nesuprantami žodžiai, tad visi išsijuošę ne tiek skaitydavome knygas, kiek ieškodavome tokių neaiškių žodžių). Dėl kažkokių priežasčių gimė tų dviejų mokytojų nesantaika: istorikas ėmė skriausti vyrenių klasių literatūras, tie surinko mokinių parašus po skundu, atvykęs tikrintojas išsiaiškino ir nusprendė, kad ir vienas, ir kitas mokytojas turi palikti Anykščius.

Direktoriauti atvyko Rapolas Šaltenis (A.Vienuoelis sūnėnas, žinomų dailininko Arvydo ir rašytojo Sauliaus Šaltenių tėvas). Jis aktyviai skatino mokinių kūrybą, buvo suvaidintas jo parašytas scenos veikalas, paskelbtas mokinių literatūros konkursas. Poezijos srityje

antroji premija buvo paskirta už eilėrašį „Rytas“ (pimosios premijos komisija niekam neskyrė). Kaip džiūgavo klasė (tuomet – šeštakai), kai buvo paskelbta, jog eilėrašcio autorius, pasirašęs slapyvardžiu „Užupietis“, yra klasiokas Algirdas, taigi aš... Dar ir dabar tebeatsimenu tą vertintojams patikusį eilėraščių:

*Pamažėle dangus rausta,
rausta iš rytų,
ir štai šydas, nakties austas,
sklaidosi ratu.
Pirmas saulės spindulėlis
žengia žemėn jau,
savo žiedus puikios gėlės
skleidžia vis plačiau.
Rūkas keliasi iš pievų,
dingsta ir rasa,
taria mums naktis sudievu,
saulė jau visa.*

Gera surimuota, argi ne? Tačiau R.Šaltenis, surengęs literatūros vakarą Anykščių visuomenei, nesugebėjo manęs išmokyti raiškiai padeklamuoti premijuotąjį eilėrašį. Tuo tarpu A.Vienuoelis-Žukauskas, įteikęs scenoje man premiją, ištarė: „Aš nežinojau, kad mano kaimynas rašo eiles“. Vėliau drįsau to didžiojo kaimyno vertinimui teikti ir kitus savo literatūrinius bandymus. Nepaisant to, kaip matote, poetu netapau, bet klasės rengiamiems vakarėliams teko rašyti montažų scenarijus.

VARDAI IR DATOS

RUGPJŪTIS

2 d. Sukanka **50** metų, kai Požardžiuose (Kaišiadorių r.) gimė pedagogas, gamtininkas ir politikas **Sigitis OBELEVIČIUS**. Nuo 1988 m. iki šiol gyvena Traupyje, iki 2003 m. buvo Traupio pagrindinės mokyklos direktorius. Šalia Traupio mokyklos įkūrė vienintelį šalyje mokyklinį botanikos sodą. Nuo 1995 m. iki šiol - Anykščių rajono tarybos narys, nuo 2007 m. - Anykščių rajono meras. Nuo 2001 m. - Tėvynės sąjungos Anykščių skyriaus pirmininkas, po partijų susijungimo 2008 m. - Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų Anykščių skyriaus pirmininkas. Lietuvos gamtinės įvairovės išsaugojimo draugijos pirmininkas, Lietuvos dendrologų draugijos tarybos narys, Lietuvos mikologų draugijos narys. Vienas arba su kitais autoriais parengė ir išleido knygų, albumų, žinytų, bukletų apie gamtą, pvz.: „Saugomi Molėtų rajono augalai“ (1989 m.), „Anykščių rajono gamtinės vertybės“ (1997 m.), „Ekologinio ugdymo sukuriuose“ (1998 m.), „Miesto medžiai“ (1999 m.), „Sodelį sodinau“ (2007 m.) ir kt., įvairiuose leidiniuose paskelbė apie 300 mokslo populiarinio straipsnių. Už aplinkosauginę veiklą apdovanotas V.Adamkaus premija (2001 m.).

14 d. Sukanka **70** metų, kai Aniūnuose (Anykščių r.) gimė sportininkė šaškininkė, sporto organizatorė **Stanislava Augustinaitė-LIGEIKIENĖ**. Lietuvos nusipelnusi trenerė, tarptautinės kategorijos šaškių arbitrė. Nuo 1957 m. gyvena Vilniuje, yra tarptautinių šaškių varžybų, Baltijos šalių pirmenybių, Lietuvos čempionatų organizatorė, daug metų buvo Lietuvos šaškių federacijos generalinė sekretorė.

17 d. Sukanka **80** metų, kai Sungailoje (Anykščių r.) gimė laisvės gynėja ir visuomenininkė **Prima Bučytė-PETRYLIENĖ**. Už pagrindinę antisovietinę veiklą tarp Anykščių jaunimo 1950 m. nuteista ir ištempta, išsaugojo patriotinę

dvasių ir iki šiol aktyviai dalyvauja visuomeninėje veikloje, yra Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Anykščių skyriaus pirmininkė, vyriausia Anykščių rajono tarybos narė.

27 d. Sukanka **140** metų, kai Kavarske (Anykščių r.) gimė farmacininkas **Petras RAUDONIKIS**. Vienas iš farmacijos mokslo pradininkų Lietuvoje. 1922-1939 m. buvo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto profesorius, pirmasis Farmacijos ir farmakognozijos katedros vedėjas. Mirė 1950 m. Vičiūnuose (Kauno r.).

RUGSĖJIS

1 d. Sukanka **55** metai, kai Ukmergėje gimė inžinierius ekonomistas ir politikas **Ričardas SARGŪNAS**. Nuo 1977 m. Anykščiuose gyvenantis ir dirbantis verslininkas - Darbo partijos Anykščių skyriaus vadovas (nuo 2003 m.), Anykščių rajono tarybos narys.

4 d. Sukanka **100** metų, kai Katlėriškiuose gimė dainininkas solistas ir muzikos pedagogas **Kazys GUTAUSKAS**. 1944-1964 m. dainavo Lietuvos operos ir baletų teatre, kur tuo laikotarpiu buvo pagrindinis tenoras, pakeitęs Kiprą Petrauską. Mirė 1995 m. Vilniuje.

12 d. Sukanka **65** metai, kai Žvirblėnuose (Anykščių r.) gimė sporto organizatorius lengvosios atletikos treneris **Rimantas KALIBATAS**. Išugdė žymiausių Lietuvos disko metikus. Nuo 1984 m. gyvena Vilniuje, Vilniaus lengvosios atletikos mokyklos direktorius, Vilniaus miesto lengvosios atletikos federacijos vyriausiasis treneris.

16 d.:

- Sukanka **80** metų, kai Anykščiuose (Užupiečiuose) gimė mokslininkas inžinierius **Algirdas Eduardas ČIŽAS**. Garsios anykštėnų Kairių giminės palikuonis. Mokėsi Anykščių gimnazijoje, Kauno politechnikos instituto Statybos fakultete. Nuo 1977 m. VISI profesorius, mokslų daktaras. Nuo 2001 m. iki šiol - VGTU profesorius emeritas. Paskelbė apie 100 mokslinių publikacijų, vienas ir su su kitais autoriais išleido: „Šriftai ir jų naudojimas brėžiniuose, plakatuose, sienlaidžiuose“ (1958 m.), „Elementarios žinios apie

namo dalis“ (1959 m.), „Aiškinamasis medžiagų atsparumo uždavinynas“ (1979 m.), „Medžiagų atsparumas: Konstrukcijų elementų mechanika“ (1993 m.) ir kt.

- Sukanka **75** metai, kai Plepiškiuose (Anykščių r.) gimė muziejininkas **Balys JUODZEVIČIUS**. Nuo 1967 m. gyvena Utenoje, 1973-2000 m. dirbo Utenos kraštotyros muziejaus direktoriumi. Skelbia pokario istorinių įvykių Aukštaitijoje liudijimus, tremtinių prisiminimus.

19 d. Sukanka **70** metų, kai 1939 m. rugsėjo 19 d. Troškūnuose (Anykščių r.) gimė skulptorius **Juozapas Kęstutis PATAMSIS**. Nuo 1967 m. kuria horeljefines ir monumentalias skulptūras, dekoratyvines kompozicijas eksterjerui, antkapinius paminklus.

20 (8) d. Sukanka **140** metų, kai Malaišiuose (Anykščių r.) gimė kunigas kanau-ninkas, rašytojas, visuomenininkas **Juozas TUMAS-VAIŽGANTAS**. Vienas iš lietuvių tautinės savimonės ugdytojų ir valstybės pagrindų kūrėjų. Nuo 1920 m. gyveno Kaune, buvo Kauno Vytauto Didžiojo bažnyčios rektorius, VDU dėstytojas. Mirė 1933 m.

21 d. Sukanka **60** metų, kai Zabelynėje (Anykščių r.) gimė mokslininkė hidrometeorologė klimatologė **Audronė GALVONAITĖ**. 1967 m. baigė Anykščių J.Biliūno vidurinę mokyklą. 1967-1972 m. studijavo Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultete. Nuo 1973 m. iki šiol gyvena ir dirba Vilniuje. 1993 m. apsigynė daktarinę disertaciją. Nuo 1995 m. dirba Lietuvos hidrometeorologijos tarnyboje, vadovauja Klimatologijos skyriui. Su kitais autoriais parengė ir išleido: „Su meile – Lietuva“ (2003 m.), „Lietuvos klimato kaita“ (2005 m.), „Lietuvos klimatas“ (2007 m.).

26 d. Sukanka **85** metai, kai Gasiūnuose (Anykščių r.) gimė gydytojas **Aloyzas LAUŽIKAS**. Vienas žymiausių XX a. antrosios pusės Lietuvos teismo medicinos ekspertas. Jis buvo vienas iš ekspertų, tyrusių 1991 m. įvykių aukų palaikus.

Paskutinis žodis Mokytojui

2009 m. rugpjūčio 4 dieną, eidamas 82-uosius metus, Anykščiuose mirė mokytojas Juozas Pakalnis.

Prasmingas ir simboliškas kiekvieno sąmoningo žmogaus gyvenimas. Metų metus jis pavojingais šlaitais kopia į kalną, regi pasaulį vis iš aukščiau, kol pamažu pats ištirpsta debesyse ir dangaus mėlynėje. Sukaupęs kad ir giliausią patirtį ir aibę vertingiausių prisiminimų, galiausiai jis pats tampa vien tik prisiminimu.

Jūs, mielas, garbus, išdidus, talentingas pasakotojau Juozai Pakalni, dabar jau tenai, gyviesiems nepasiekiamoje tolybėje ir gylbėje. Tenai ir visas Jūsų gyvenimas, iš esmės žiūrint, skirtas Anykščių krašto jaunimui. Išties anų kartų kartos, vešlus mūsų krašto atžalynas vadino Jus savo mokytoju, gerbė Jūsų siekį šviesti kitiems, žavėjosi Jūsų veržlumu, energija, atkaklumu. Kaip šiandien girdžiu iš vaikystės ataidintį Jūsų skardų balsą, juoką ir sąmojų. Ir mokytojaudamas, ir vadovaudamas rajono švietimo skyriui, mokėjote atskirti pelus nuo grūdų. Būdamas neprilygtamas oratorius, Jūs kalbėdavote nestandartiškai, paprastais žodžiais, kažkaip smagiai, džiaugsmingai pasitikėdamas ir įtikindamas kitus savo teiginių teisingumu. Pedagogui ir vadovui tai - neįkainojama vertybė.

Kasdienybėje mes esame įpratę skirstyti žmones į kairiuosius ir dešiniuosius, partinius ir nepartinius, teisuolius ir klystančius. Tačiau kaip tai siaura ir menka Amžinybės akivaizdoje! Nes asmenybė - o Jūs buvotė asmenybė - niekada netelpa į kažkieno nubraižytus rėmus ar schemas. Nes žmogus yra visuomet daugiau, nei viena kuri savybė ar polinkis.

Jūs mėgote, mylėjote pilnakraujį gyvenimą, žmones, jų susibūrimus, gerai organizuotą veiklą, nesismulkinote dėl niekniekių. Dešimtys, šimtai rajono vyrų pamena Jus kaip šaunų, pokštus ir smagius nutikimus mėgstantį medžiotoją. Buvote aistringas savo tiesų gynėjas. Ne kartą buvome liudininkai, kaip nuoširdžiai Jūs piktinotės valdžia, kai ji nutoldavo nuo žmonių, spauda, kai ji dėl pigaus populiarumo tyčiodavosi net iš kilniausių anykštėnų darbų ir pastangų.

1983 m. vasarį su Anykščiuose viešėjusios „Žalgirio“ krepšinio komandos nariais M. Lekeausku ir S. Jovaiša (Juozas Pakalnis – centre).

Nuotrauka iš Sofijos Pakalnienės asm. archyvo

Paprasto Vikonių ūkininko vaikas, Jūs vertinote visus darbščius, užsispyrusius, šviesos siekiančius ir ją skleidžiančius žmones. Didžiaivotės iš gimtojo kaimo kilusiu istoriku Juozu Jurginiu, kitais iškiliais anykštėnais. Vertinote prieraišumą ir ištikimybę tam, kas apčiuopiama, neabejotinai tikra. 55 metus gyvenimo keliu ištikimai ėjote su žmona Sofija. Nekaitaliojote savo pažiūrų, niekam nepataikavote nei anuomet, nei vėliau, t.y. dabar. Jūsų ginklas buvo logika ir sodrus humoras. Savo nuomonę grindėte vadovaudamasis sveika valstietiška nuovoka, blaiviu protu ir knygų išmintimi. Ieškodamas argumentų, daug skaitėte, o ypač - knygas apie Lietuvos istoriją. Dora, sąžininga Jūsų širdis abejojo, ar viskas joje teisingai, objektyviai pasakyta, kaip iš tikrųjų ir tolimais amžiais, ir jau atmenamais laikais gyveno mūsų Lietuva.

Mokiniai visada didžiuojasi, kai mokytojai kalbasi su jais kaip su lygiais. Aš tai pat didžiausiu ir didžiausiu matydamas, kaip smagiai Jūs pasitikdavote mus savo namuose. Mačiau, kaip Jūs laukiate kiekvienos naujos knygos, kiekvieno naujo „Pasaulio anykštėno“ numerio, o perskaitę negailėdavote paskatinimo žodžių. Su žmona buvotė mūsų laikraščio ir

dvasiniai, ir finansiniai rėmėjai.

Tiesa, paskutiniu metu, jau įkopus į devintą dešimtį, Jus slėgė liūdesys ir sunkios mintys. Daugelis dabar tikriausiai pavadintų tai atsiveikimo, išėjimo nuojauta. Tačiau man atrodo, kad Jūs labiau krimtotės ne dėl savęs, o dėl tų ydų ir negerumų, kurie kaip maras apniko, sukiršino, išblaškė, pažemino, suluošino mūsų žmones ir visą Lietuvą. Tai buvo didžiausias Jūsų skausmas, Jūsų širdies žaizda. Nes jei būtumėt galėjęs tik savęs, ar būtumėt iš anksto susitaikęs su išėjimu, ramiai pasirinkęs sau antkapio akmenį ir pasistatęs jį sau patinkamoje vietoje?

Ir dabar, kai sakau šiuos žodžius, man atrodo, kad Jūs įdėmiai, kiek pašaipiai klausotės, kiek šiuose žodžiuose tiesos. Išklaušęs išpūsite pypkės dūmelį, paporinsite smagių medžioklės nuotykių, o paskui kaip paprastai pasiūlysite pakelti Vienuolio pamėgtą „Trejų devynių“ taurelę už Anykščius ir anykštėnus...

Kaip gaila, mielas Juozai Pakalni, kad jeigu mes kada ir susitiksimė, tai nebent amžinosios medžioklės giriose!.. Sudie, Mokytojau ir Drauge!

Rimantas Vanagas

RUGSĖJO MĖNESIO RENGINIAI

Anykščių kultūros centras ir skyriai

26 d. „Giedu dainelė“ – folkloro ansamblio „Valaukis“ 25-erių metų sukakties paminėjimas. (AKC)

Skyriai:

1 d. 9 val. Rugsėjo 1 dienai skirtas rytmetis „Rugsėjo 1-osios žiedai, Tau, mokytojau“ (Andrioniškis).

1 d. 10 val. Sveikinimai mokytojams ir mokiniams „Sveikas, rugsėjai“ (Traupis).

1 d. 10 val. Šventė moksleiviams „Rudenėjančiu taku“ (Debeikiai).

1 d. 17 val. „Sveika, mokykla“ – popietė vaikams (Ažuozeriai).

5 d. 17 val. A. Baranausko „Anykščių šileliui – 150“ – poezijos vakaras (Andrioniškis).

12 d. 14 val. Literatūrinė popietė „Tas rudens siautulys“ (Burbiškis).

19 d. 14 val. Aukštaitijos regiono muzikuojančių šeimynų sambūris „Slauni giminėla“ (Ažuozeriai).

20 d. 13 val. Malaišiuose - Vaižgantinės. J. Tumo-Vaižganto 140-ųjų metinių minėjimas, literatūrinės premijos įteikimas.

18 d. 20 val. Šokių vakaras (diskoteka) jaunimui (Debeikiai).

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus, Kopylčioje

12 d. 18 val. A. ir E. Strimaičių dueto (smuikas, fortepijonas) koncertas.

18 d. Šventė ant Šeimyniškių piliakalnio „Ir šiandien tebežymu, kur pilies būta...“ (A. Vienuolis), skirta Lietuvos vardo 1000-mečiui. Senoviniai amatai, karyba, moksleivių istoriniai vaidinimai, pilies mugė, konkursai, varžybos, koncertas, laužai.

25 d. 17 val. „Marčiupio“ literatū klubo

narių kūrybos skaitymai.

L. ir S. Didžiulių viešoji biblioteka

9 d. 10 val. Vaikų lopšelyje darželyje „Žilvitis“ - pasakų skaitymai „Rudenėlio pasaka“ iš renginių ciklo „Keliaujančio voriuoko gijomis“.

15 d. 11 val. Bibliotekos skaitykloje - „Bibliotekos pažangai“ projekto organizuojama akcija bedarbiams

„Karjeros diena“. Bus teikiama praktinė informacija, kaip efektyviai internete ieškoti darbo ir kt.

18 d. 10 val. J. Tumo-Vaižganto kūrybos skaitymai, skirti rašytojo 140-osioms gimimo metinėms. Išvyka į Traupio šv. Martyno šeimynos namus.

19 d. 17 val. Sakralinio meno centre Monsinjoro A. Talačkos sukauptų knygų, plokštelė, archyvo pristatymas.

Anykščių kuntaplis

Anykštėnas, ilgametis susivienijimo „Lietžemūktechnika“ darbuotojas Minvydas Kazlauskas, linksmo būdo žmogus, parašė netrumpą feljetoną „Gamybinis pasitarimas“, savotišką sovietinių „žaidimų“ liudijimą. Spausdiname keletą jo ištraukėlių.

Gamybinis pasitarimas

Minvydas Kazlauskas

Gamybiniame susirinkime dalyvavo ir vietinis partsekretorius. Kaip ir dera „politrukui“, buvo kupinas patirties, idėjų bei patarimų. Štai jis iškilmingai, svariai dėstė:

- Darbo su kadrais teorijoje visuomet pabrėžiama auklėjimo reikšmė. Pamenat, kaip milicijos viršila kažkur prie Kupiškio sustabdė greitį viršijusį vairuotoją ir gana sėkmingai jį auklėjo? Tas pilietis viršilai sako:

- Ką gi, jei jau pažeidžiau eismo taisykles, tai bauskit!

- Ne ne, - užprotestavo viršila, - mes pirmiausia ne baudžiam, bet auklėjame, Jei, žinoma, matom, kad pažeidėjas dar pataisomas.

Gražiausia - kad viršila nežinojo sulaukęs civiliška apsirengusį vidaus reikalų ministrą...

- Kas bebūtų, - dėstė toliau sekretorius, - kritiškais atvejais visada prisiminkit saugumą ir atsargumą. Neseniai per revizoriaus vaišes Kėdainiuose baseine prie suomiškos pirties paskendo žmogus. Pas mus irgi galėjo atsitikti panaši nelaimė. Ačiū atsitiktinumui, neatsitiko - atsipirko tik nubrozdinga fizionomija. Manot, kas susikivirčio, susistumdė? Ne. Revizorius tiesiog šoko į vandenį, kuriame dar nebuvo vandens...

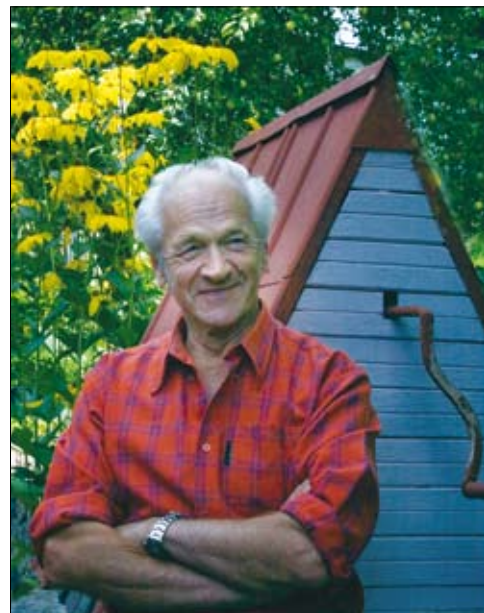
Kad revizorių aptarnavimas vyktų kuo sklandžiau, man kilo mintis, jog galėtume turėti tam reikalui specialistą. Aš turiu omenyje specialų etatą, kuriam be baimės galėtume patikėti svečių priėmimą. Kokios specialybės? Geras kadras gali būti ir be specialybės, bet turintis tam tikrų duomenų. Tai jaunas, kalbus, mokantis žaismingai elgtis su moterimis, pritrenkiantis svečius

žiniomis, mokantis daug anekdotų, ištvėringas prie stalo – t.y. kontroliuojantis situaciją. Be abejo, jis turi būti nepriekaištingos išvaizdos. Kam, sakysit, išvaizda? O, žinokit, tai labai svarbus, reikšmingas rodiklis! Na, pagalvokit, ar jūs įsivaizduojat mažą, klyvą, žvairą, pliką, ilgomis ausimis, retais pajuodavusiais dantimis valstybės vadovą? Aišku, neįsivaizduojate. Dabar mes, žinoma, kalbame ne apie didžiausią valstybės autoritetą, bet niekas nenuneigs, kad ir mažoje įstaigoje svečių turi pasitikti patrauklus, simpatiškas žmogus, iš pirmo žvilgsnio keliantis pasitikėjimą ir gerą nuotaiką.

Taigi! Kalbu jums apie tai todėl, kad artėja šių metų eilinė revizija, o kaip apsidrausti nuo neeilinio patikrinimo? Štai pernai prekybinių sandėlių aikštelėje toks atvykėlis Štrauskas ėmė fotografuoti netvarkingai sandėliuojamas žemės ūkio mašinas. Žinoma, būtume gavę rimtos pylos – jei ne mūsų agentas, kuris reikiamu momentu prisigretino ir apšvietė neprašyto svečio filmą...

- O kodėl, pasakykite, nesureguliuojame įrangos, nepašaliname gedimų? Papasakosiu apie dar vieną kiaulystę. Penkių aukštų gyvenamajame name neveikia sistemos užpildymo daviklis. Žmonės skundžiasi, kad nešyla radiatoriai. Katilinėje sėdintis kūrikas tuomet atsuka vandentiekio čiaupą ir pildo sistemą. Bepildydamas, galima sakyti, užmiega, ir jam absoliučiai nebesvarbu, ar tas vanduo patenka ten, kur reikia. O tas vanduo tuo metu jau ištisa upe pliaupia žemyn gyvenamojo namo laiptais! Jis užtvindo kambarius, rūsius, sandėliukus.

Potvynio užklupti gyventojai atbėga į katilinę pas kūriką Bernadišų – ir ką padaro? Pastato jį prie sie-

Jono Danausko nuotrauka

nos ir paleidžia į jį šlangomis šaltą vandenį... Žmogus po to susirgo bronchitu ir pasiskundė man, kad prieš jį buvo panaudotas smurtas. Aš neteisiniu kūriko, bet kalčiausia čia mūsų energetinė tarnyba. Katilinėse dirbantiems mes mokame už kenksmingas darbo sąlygas, tačiau ne visada jie tuos katilus gerai prižiūri.

Štai visi pažįsta kūriką Spyra. Jis į darbą atsineša smuiką ir jausmingai groja „Amūro bangas“. Muzika geras dalykas, bet grodamas jis negirdi katilinės darbo. Vieną kartą jis taip įsijautė į melodiją, jog nepastebėjo, kaip dingo elektra ir išsijungė skysto kuro purkštukas. Kai po tam tikros pauzės elektros srovė vėl atsirado, dėl katilės susidariusių dujų įvyko sprogimas. Gretimo namo gyventojai išgirdo trenksmą ir pamatė, kaip duždami krenta katilinės langai. Atbėgę į nelaimės vietą, ėmė ieškoti nukentėjusio kūriko, tačiau jo niekur nebuvo matyti.

Po kurio laiko visus nustebino katilinės užkaboryje sužibusios dvi liepsnelės. Pasirodo, tai buvo sudžiū apnešto kūriko klajojančios akys. Kūrikas Spyra greit atsigavo ir nusipurtes dulkes iškėlė savo smuiką, kuris, kaip vėliau paaiškėjo, nukentėti nespėjo...

Laikraštį remia:

Vytauto Didžiojo universiteto profesorius emeritas
Algirdas AVIŽIENIS
Kun. Justas JASĖNAS

© Pasaulio anykštėnų bendrija
Redakcija: LT-29132 Anykščiai,
A.Baranausko a. 2. Tel. +370-381-51784,
mob. +370-647-18248,
Redaktorius Rimantas Vanagas
el. paštas: p.anykstenai@gmail.com

Redakcinė grupė: Irena Andrukaitienė,
Vytautas Bagdonas, Romualda Bražėnienė,
Rasa Bražėnaitė, Vygandas Račkaitis.
Interneto svetainė www.anykstenai.lt
Tautvydas Kontrimavičius.
Elektroniniai ryšiai Laimas Fergizas.

Maketavo Algimantas Kleiva.

Išleido ir spausdino UAB „Petro ofsetas“,
Žalgirio g. 90, LT-09303 Viniū
Tel. +370 5 273 33 47, faks. +370 5 273 31 40
El. p. priemimas@petroofsetas.lt,
www.petroofsetas.lt